

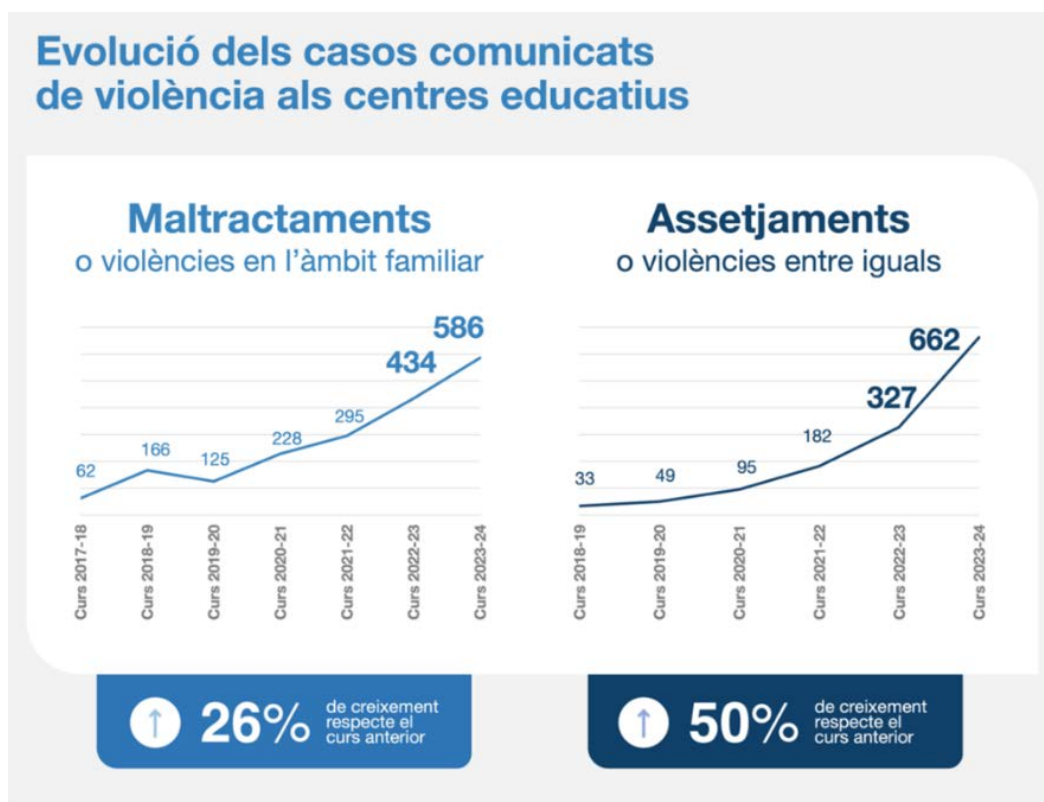
Gestió no Dual del Bullying

El **bullying** o assetjament escolar és un comportament agressiu i intimidatori intencionat i repetit, pel qual un individu o grup assetja a un altre de forma prolongada i repetida en l'àmbit escolar.

Partim de la base que **cal posar límits a la violència** sigui quin sigui el seu format perquè és una vulneració dels drets fonamentals. El **bullying vulnera els drets de benestar dels alumnes** i ha fet que per a molts estudiants de tot el món, l'escola sigui un lloc perillós.

Segons les dades de l'Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya feta el curs 2021-2022, es recull que un 84,4 % de l'alumnat considera que hi ha alumnes que pateixen violència escolar als centres educatius. A més, un 62,6 % afirma haver presenciat com algú del seu centre en patia. De l'alumnat enquestat, un 59,5 % considera que el personal docent sap el que està passant. Tanmateix, un 17,6 % del personal docent no hi intervé. Dels que sí que ho fan, un 30,8 % no acaben solucionant la situació de violència. D'aquí deduïm que **la majoria de casos de bullying no s'acaben solucionant**.

Aquestes dades no només són preocupants per sí mateixes, sinó que s'agreuja pel fet que **els casos del bullying, en els darrers anys han augmentat** de forma molt marcada com es pot veure en el gràfic que hi ha a continuació.

Davant d'aquesta situació el **Departament d'Ensenyament va posar en marxa el Pla LELV (Pla Les Escoles Lliures de Violències, 2021)** així com el REVA (Registre de Violències cap a l'Alumnat, 2023).

Si observem els gràfics anteriors, veurem que **tot i posar en marxa aquests plans** amb tota la bona intenció del món, **els casos de bullying** (assetjament entre iguals) als centres educatius **han seguit augmentant des del 2021 fins a l'actualitat**.

En **aquest article** es revisen els **dos motius** principals **pels quals aquests plans d'actuació contra el bullying no són efectius i sobretot n'aporta una possible solució; la Gestió No-dual del Bullying (GNDB)**.

Comencem per desgranar els dos motius principals pels quals el Pla LELV no està reeixint en el seu propòsit de deslliurar de violència les escoles.

1.- VIOLÈNCIA GLOBAL

En **primer lloc**, els **centres educatius** i molt especialment els de secundària, **són un espai on apareixen de forma més evident aquells temes no resolts en la societat** de la que en formen part. D'entrada veiem en el gràfic anterior que **l'augment del bullying a les escoles va en concordança a un augment dels maltractament i la violència en l'àmbit familiar**. És prou evident que si els alumnes reben o veuen més violència a casa, en mostraran més als centres.

Però el tema no acaba només en les famílies i en les escoles, deixeu-me que us presenti un seguit de gràfics en els que es pot comprovar que **en els darrers anys hi ha hagut un augment de la violència en diferents àmbits** en l'estat espanyol: l'augment de les mesures de protecció a menors fills de famílies amb violència de gènere, la pròpia violència de gènere contra les dones, els morts per conflictes armats (aquest gràfic, a diferència dels altres, fa referència a dades de tot el món), el nombre de crims per cada 100 habitants i el nombre de suïcidis (violència cap a un mateix).

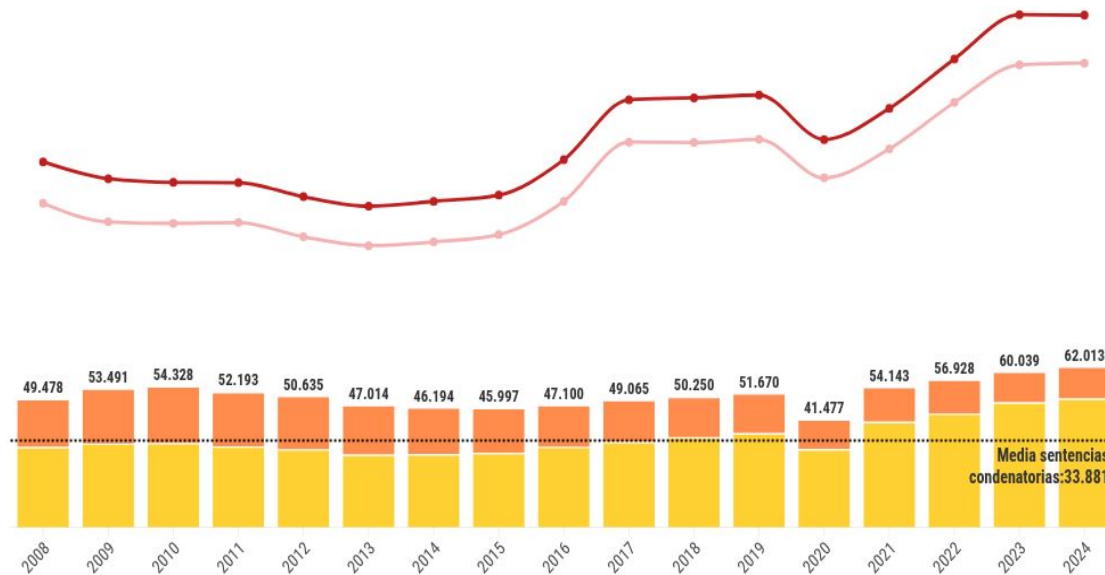

Evolución anual de las denuncias y sentencias por violencia contra las mujeres

Número anual de denuncias recibidas, denuncias efectivas, sentencias condenatorias y sentencias absolutorias

Selecciona el indicador que deseas visualizar

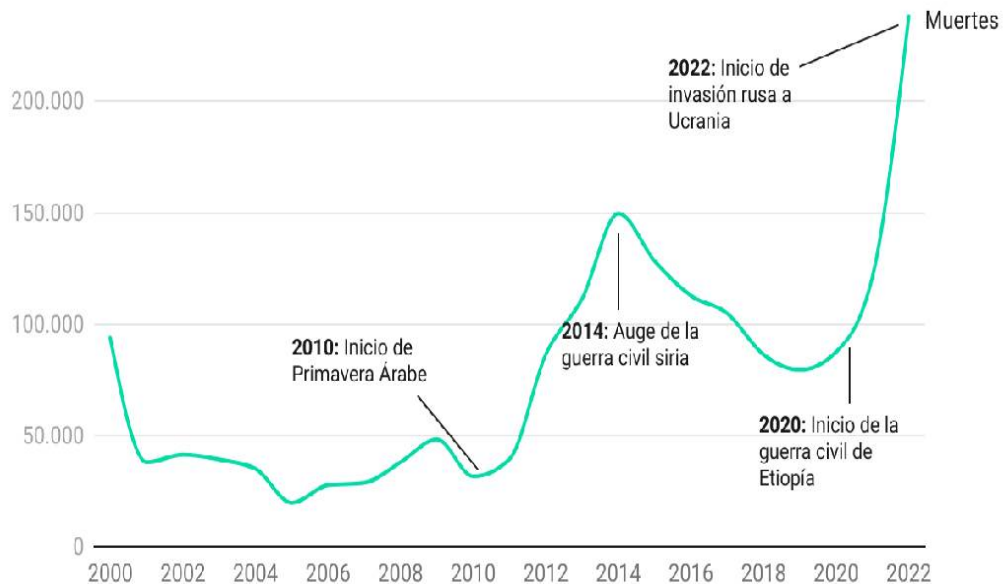
■ Denuncias recibidas ■ Denuncias efectivas ■ Sentencias condenatorias ■ Sentencias absolutorias

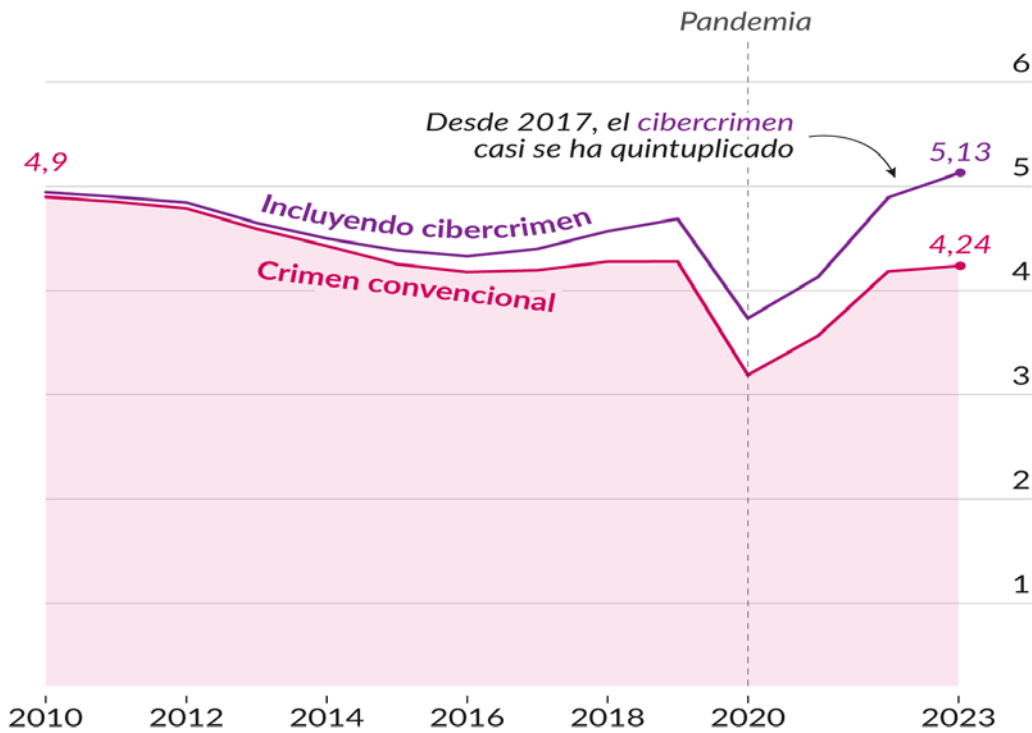
Fuente: Consejo General del Poder Judicial

Muertes por conflictos armados 2000-2022

Número de fallecidos

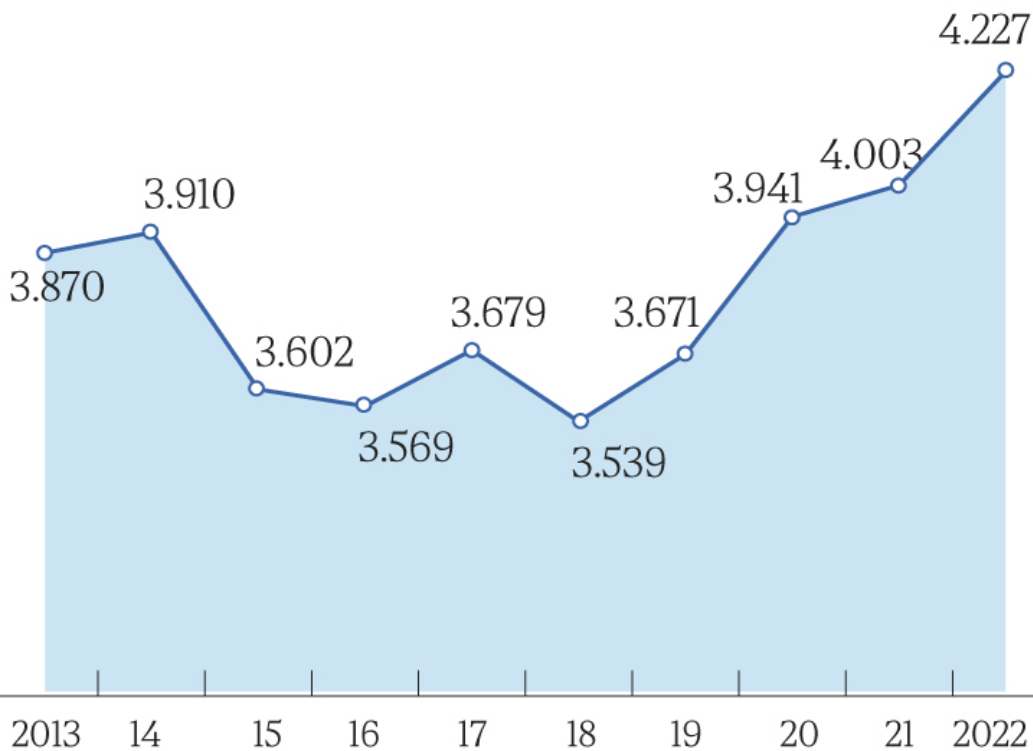
Crímenes por cada 100 habitantes

Autora: Celia Hernando (2024) | Fuente: Ministerio del Interior e INE (2024)

MUERTES POR SUICIDIO EN ESPAÑA

En tots els casos veiem que **hi ha un augment general de la violència** en els darrers anys, especialment **després del 2020, any de la pandèmia de Covid** a tot el món.

Alguna cosa va passar **en aquell moment**, que **va començar a fer sortir a la llum tot allò que fins llavors havíem negat, en forma de violència**. De fet, la violència no és res més que la manifestació física de la por i la negació de les parts més fosques d'un mateix o dels altres i **cal que com a societat ens replantegem tots (no només les escoles) a què li tenim por i sobretot què estem negant**.

Per tant **el pla LELV pretén la “violència zero” a les escoles quan l'augment de violència en els centres** en forma de bullying, no és res més que **una projecció de la violència** clarament manifesta **a la resta del món**, per això **pensar en solucionar-ho només en l'àmbit escolar és realment complicat**.

Això però, **no vol dir que no hi puguem fer res als centres educatius**, perquè tota la feina que es pugui fer per conscienciar, prevenir i posar límits a la violència (sigui en la forma que sigui), repercutirà en una millora de tota la societat en els propers anys.

2.- CENTRAR-SE MÉS EN RESOLDRE EL CONFLICTE QUE EN VEURE QUÈ HI HA AL DARRERA

El segon motiu pel que el Pla LELV (Pla Les Escoles Lliures de Violències, 2021) **no està funcionant** és pel fet que **està basat en la Pedagogia Restaurativa** que tot i que té moltes avantatges, com veurem **té alguns inconvenients que la limiten com a eina eficaç** en relació als casos d'assetjament escolar.

D'entrada m'agradaria fer palès que **no tinc res en contra la Pedagogia Restaurativa**. Ben al contrari, tal com he dit anteriorment, és una eina que sense cap mena de dubte **ajuda a millorar les relacions dins del centres escolars** i dins les aules i **a resoldre conflictes puntuals** on el què és important és el conflicte o l'agressió en sí. A més, també **aporta idees tan essencials** en la resolució de conflictes amb violència **com que el primer pas per eradicar les violències és reconèixer la seva existència** o també en que **cada situació de conflicte és una oportunitat d'aprenentatge**.

Ara bé, les **accions restauratives** que funcionen molt bé en casos d'agressions puntuals entre alumnes, **en el cas d'alumnes reincidents**, poden tancar el conflicte però **al no anar a l'arrel del problema, molt sovint l'agressor continua sent agressor i la víctima reincident continua sent agredida** fins i tot quan es prenen mesures tan dràstiques com canviar-los de centre educatiu.

Cal recordar que el bullying fa referència a un assetjament prolongat i repetit al llarg del temps i en aquests casos, **cal anar un pas més enllà i no sols treballar per reparar el conflicte, sinó sobretot investigar què hi ha darrera** d'aquesta violència repetida, tant per part de l'agressor com de la víctima.

Així, l'agressió és allò que es veu, però igual que un iceberg, és molt més la part oculta que la que es pot observar per sobre la superfície. Per aquest motiu, **cal investigar tot allò que no es veu**. I aquí dividiré el treball a realitzar en dos àmbits: el que serveix per revelar el que no veiem **que passa a fora de l'alumne** (sigui agressor o víctima) i **el què hi passa a dins** de l'alumne.

2.1.- Treball amb el què passa a fora de l'alumne:

Fa referència a situacions vitals complicades que pugui tenir l'alumne amb el seu entorn més immediat (família, escola, companys...). Així, **a través d'observacions**, de generar un **vincle de confiança** i confidencialitat amb alumnes i famílies, generar un **espai de no judici orientat més en la solució que en el problema**, **respectar els temps**, **acompanyar el dolor**, posar límits, arribar a acords i pactes,...seran accions que ens **permetran anar visualitzant totes aquelles situacions externes a l'entorn del victimari i de la víctima** que hagin pogut portar a aquesta situació d'agressió reincident.

Un cop descobrim què hi ha darrera del bullying, ens n'adonem que **l'agressió del victimari està molt més relacionada amb ell/a i les seves circumstàncies que amb la pròpia víctima** i el mateix passa amb la víctima reincident. Per tant treballar amb l'entorn i les situacions que no estan en ordre a la vida d'aquests alumnes ajudarà ara sí, a la resolució del procés.

Un factor a tenir en compte en relació a l'entorn dels alumnes implicats en el cas de bullying, gira sobre del fet en **com la societat veu a les dues parts implicades en els conflictes de bullying**. Tot i que és evident que **tant la víctima com l'agressor són dos formes disfuncionals** de relacionar-nos entre persones, **tendim a veure de forma negativa a l'agressor** (que el jutgem no per les seves accions sinó com a persona), mentre que **la víctima està socialment més ben acceptada**. Tot això sense adonar-nos-en li **dificulta a la víctima sortir del seu rol**. És a dir, la percepció dual de bo i dolent afavoreix sense voler, la revictimització de la víctima i el ressentiment de l'agressor i que per tant tots dos es perpetuïn en els seus rols.

Però aquest no és l'únic factor, sinó que **les accions que duem a terme amb la víctima i l'agressor també n'afavoreixen la revictimització**. Per prendre consciència d'aquest fet us adjunto una de les orientacions que el Pla LELV dóna davant d'una situació de bullying:

"La reparació del dany hauria de tenir en compte dos aspectes:

– Reparació simbòlica, que consisteix en el reconeixement dels fets i l'assumpció de responsabilitats, la qual cosa implica, alhora, el reconeixement que l'alumnat que ha patit la situació no és responsable dels fets que han esdevingut."

És obvi que **l'agressió és només responsabilitat de l'agressor**, i per tant evidentment és un pas necessari que n'assumeixi les responsabilitats (i les conseqüències que se'n deriven) per tal de que es pugui reparar i solucionar el conflicte.

Ara bé, una **víctima reincident, també té la seva part de responsabilitat**, evidentment **no en l'agressió que ha rebut, però si en atreure inconscientment les agressions al identificar-se plenament amb la figura de la víctima**. És **indispensable protegir a la víctima del victimari, però la sobreprotecció, el veure-la com una víctima i el no fer-li assumir la seva part de responsabilitat**, no fa sinó **reforçar la idea de que ho és** i al no ser jutjada per la societat, li resulta molt difícil sortir de la identificació quan en canvi és tant disfuncional com la de l'agressor.

Pel què fa a l'agressor, en els casos més greus, no acostuma a assumir les seves responsabilitats i acumula ressentiment cap als docents que el jutgen (pel fet d'encarnar el rol no acceptat per la societat) i cap al sistema que li imposa sancions (que tot i que són necessàries, ell les veu només com un càstig).

Per tant **el tractament que dispensem habitualment a víctima i agressor des de la Pedagogia Restaurativa, sovint no serveix perquè abandonin aquest rols disfuncionals, sinó que sense voler-ho reforcem la identificació amb la víctima i l'agressor i els predisposem a noves agressions.**

Davant d'aquesta situació, i com que **els docents també som entorn** dels alumnes implicats en les situacions d'assetjament escolar, és **important que siguem un entorn que sumi i no que resti.**

2.2.- Treball amb el què passa a dins de l'alumne:

A part de treballar amb el què envolta als alumnes implicats en les situacions de bullying, encara **resulta més important el treball amb el món interior de l'alumne a l'hora d'evitar de forma efectiva la revictimització.**

Tant víctima com agressor tenen un **món interior complex** en el què hi acostuma a haver **emocions intenses** i desbordades, **pensaments destructius** de culpa i de menyspreu cap a sí mateix o cap als altres, **creences limitants**, imatges de sí mateixos esbiaixades i **autoestima molt baixa** que **els porten de forma inconscient a repetir el rol disfuncional que encarnen.** Caldrà per tant un treball específic del món intern de víctima i agressor que els permeti posar consciència de què i com es pot millorar a nivell intern.

En el procés d'exploració i del treball amb el món interior **hi ha una eina clau pensada per evitar** realment i de forma efectiva **la revictimització: la Gestió No-Dual del Bullying (GNDB).** Sense negar totes les avantatges de l'Educació Restaurativa, hi suma el fet de **donar eines pràctiques i de consciència a víctima i agressor perquè deixin de ser-ho.**

Ara bé, **el punt més crucial** de tots passa perquè que **ambdós identifiquin una part d'ells que no estan veient i puguin treballar amb ella.** Així, més enllà de que l'agressió evidentment precisa de límits, assumpció de responsabilitats i conseqüències per l'agressor i de protecció i reparació per la víctima, veurem que **tots dos són mestres un de l'altre**; que no és casualitat que víctima i agressor s'atreguin mútuament; en el fons no són enemics i no ho saben, donat que **es venen a ensenyar aquesta part que amaguen** i que està en l'inconscient en tots dos.

Al fer-la evident, ara sí, la víctima pot entendre la seva part de responsabilitat en atreure les agressions reincidents i pot **empoderar-se** aprenent a posar límits per si mateixa en comptes de compadir-la, sobreprotegir-la i treure-li poder. I en el cas de l'agressor, **sabrà entendre l'origen de la necessitat** que tenia d'agredir, aprendrà a **mostrar-se vulnerable, a acceptar la ràbia però a posar-se límits** per poder treure-la sense fer-se mal a ell ni als altres i en cas que en algun moment es passi de la

ratlla, sabrà reparar-ho, assumir les responsabilitats i les conseqüències que se'n derivin.

En aquest procés **serà de vital importància la participació activa dels docents** més propers als alumnes implicats **en una situació de bullying**, perquè puguin **fer el treball específic** propi de la **Gestió No-Dual del Bullying (GNDB)** tant sobre el món intern d'agressor i víctima, i ajudar-los a prendre consciència d'aquesta part que amaguen i no veuen.

Quin és aquest treball específic? Com s'aplica? Com s'ajuda als alumnes a posar límits als seus pensaments destructius? I a qüestionar les seves creences limitants? Com s'acompanya a les seves emocions? Perquè víctimes i agressors s'atrauen? Què es el que realment han d'aprendre l'agressor i la víctima un de l'altre? Com això es tradueix en evitar la revictimització? Si esteu interessats amb conèixer les respostes a aquestes preguntes, deixeu-me que us presenti el **monogràfic de 2,5h "Gestió No-Dual del Bullying"**, en el que s'explica el perquè l'abordatge actual del bullying no serveix perquè la víctima i l'agressor deixin de ser-ho i a partir d'una visió no dual, s'aporten noves eines que els ajudin als dos a sortir del seu rol disfuncional.

Desitjo que l'article us hagi estat d'utilitat més enllà de que estigueu interessats o no en poder fer el monogràfic "Gestió No-Dual del Bullying".

Des de RUAHVIVA, aprofito per desitjar-vos a tots i totes un molt Bon Nadal, un Feliç Any Nou i sobretot un merescut i necessari temps de descans i de nutrició personal.

Pel que us convingui, ja sabeu on trobar-me!